

Sygn. akt II PK 118/17

POSTANOWIENIE

Dnia 14 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z powództwa D.K.
przeciwko "S." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w D.
o ustalenie wypadku przy pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 14 marca 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w S.
z dnia 20 grudnia 2016 r., sygn. akt V Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2016 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił apelację pozwanej „S.” Sp. z o.o. z siedzibą w D. od wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 26 stycznia 2016 r. (mocą którego ustalono, że zdarzenie, jakiemu uległ mąż powódki D.K. - R.K. w dniu 18 kwietnia 2013 r., jest wypadkiem przy pracy) i zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 120 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego oraz nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w S. kwotę 972,97 zł tytułem zwrotu wydatków.

Pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną. Skargę oparła na podstawie naruszenia prawa materialnego: art. 6 k.c. w związku z art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322; dalej: ustawa wypadkowa), przez niewłaściwe zastosowanie i

de facto przerzucenie na pozwanego pracodawcę ciężaru udowodnienia, że do wypadku przy pracy nie doszło. Ponadto pozwana podniosła zarzut naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: 1/ art. 231 k.p.c. w związku z art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy wypadkowej, przez uznanie, że okoliczność, iż R.K. poniósł śmierć w wypadku przy pracy, objęta jest domniemaniem faktycznym (skoro w przekonaniu Sądu zdarzenie miało miejsce w czasie i podczas pracy), zaś skarżąca może przedmiotowe domniemanie obalić jedynie w drodze dowodu przeciwnego, co w przekonaniu Sądu sprowadza się do narzucenia skarżącej obowiązku przeprowadzenia niemożliwego w praktyce dowodu, że R.K. popełnił samobójstwo; 2/ art. 213 § 1 k.p.c. w związku z art. 228 § 1 k.p.c. i w związku z art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c., przez dokonanie ustaleń faktycznych w oparciu o informacje przedstawione w opinii biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, które wykraczały poza zakres zlecenia wynikającego z tezy dowodowej i przyjęcie, że stanowiły one fakty notoryjne; 3/ art. 232 k.p.c. w związku z art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy wypadkowej, przez uznanie, że „zerwanie związku z pracą musi być udowodnione przez pracodawcę; zatem pracodawca winien składać wnioski dowodowe na tę okoliczność i w ocenie Sądu Okręgowego, takim wnioskiem dowodowym był wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia, iż niemożliwe było wpadnięcie do zbiornika wody przy czynnościach związanych z wymianą żarówki”, a następnie uznanie, że pozwana nie wypełniała ciężącego na niej ciężaru dowodowego. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S. oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym, kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarżąca wniosła o rozpoznanie skargi kasacyjnej, albowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: czy w postępowaniu z powództwa przeciwko pracodawcy o ustalenie, że zdarzenie, w którym pracownik w czasie pracy i w miejscu pracy poniósł śmierć, miało charakter wypadku przy pracy w świetle art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy wypadkowej, pracodawca obowiązany jest do wykazania w drodze dowodu przeciwnego, że doszło do zerwania związku

zdarzenia z pracą w rozumieniu wskazanych przepisów, w sytuacji, w której powód nie zaferował żadnych dowodów na okoliczność, że zdarzenie miało związek z pracą? W ocenie skarżącej, skarga kasacyjna jest ponadto oczywiście zasadna z uwagi na wskazane w podstawach skargi naruszenia przepisów postępowania oraz przepisów prawa materialnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o odrzucenie skargi lub o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania kasacyjnego, wraz z wyodrębnioną kwotą kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m. in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw

kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007, z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291, z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania

za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wnioszek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158, z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Rzeczą Sądu Najwyższego przy ocenie, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej argumentacji mającej wykazać istnienie istotnego zagadnienia prawnego. Przedstawienie takiej argumentacji w uzasadnieniu podstaw skargi służy bowiem jedynie wykazaniu zarzucanego naruszenia prawa materialnego lub procesowego. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 r., III UK 10/11, LEX nr 1124105). Ponadto twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją

rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 i z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Skarżąca nie wykazała istnienia żadnej z powołanych przesłanek przedsądu.

Stawiając tezę o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jej autor nie przedstawił jakiegokolwiek wyводу jurydycznego potwierdzającego prawdziwość tej tezy, a nawet nie wskazał przepisów prawa materialnego lub procesowego, w których kwalifikowanym naruszeniu upatruje przedmiotowej przesłanki przedsądu. Argumentów za jej istnieniem należałoby zatem poszukiwać w innych elementach konstrukcyjnych skargi, tj. w podstawie kasacyjnych i ich uzasadnieniu. Nie jest to jednak rolą Sądu Najwyższego na etapie badania okoliczności przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Przedstawiona przez pozwaną kwestia nie spełnia także wskazanych wyżej wymogów istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sformułowane we wniosku zagadnienie prawne dotyczące rozkładu ciężaru dowodu w sprawie o wypadek przy pracy zostało już wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W art. 3 ust. 1 ustawy wypadkowej, zdarzenia będące wypadkiem przy pracy zostały zdefiniowane przy pomocy czterech elementów: 1) nagłości, 2) przyczyny zewnętrznej, 3) związku z pracą oraz 4) skutku w postaci urazu lub śmierci pracownika. Zatem związek miejscowy i czasowy wypadku z pracą sprowadza się do ustalenia, że zdarzenie wystąpiło w czasie pracy w znaczeniu prawnym, bądź w miejscu zakreślonym strefą zagrożenia stwarzanego przez pracę, przez powiązanie doznania uszczerbku na zdrowiu z faktem wykonywania przez pracownika określonych czynności (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2013 r., III UZP 6/12, OSNP 2013 nr 13-14, poz. 158; oraz wyroki z dnia 23 września 2014 r., II UK 558/13, OSNP 2016 nr 2, poz. 24 i z dnia 26 września 2017 r., II UK 422/16, LEX nr 2397607). W judykaturze łączy się przyczyny doznanego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci pracownika z wykonywaniem czynności zmierzających do realizacji zadań pracodawcy, do których pracownik zobowiązał się w umowie o pracę lub będących przedmiotem polecenia przełożonych albo nawet podjętych samorzutnie w interesie pracodawcy (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 1997 r., II UKN 245/97, OSNAPiUS 1998 nr 12, poz. 370 i z dnia 14 września 2000 r., II UKN 708/99, OSNAPiUS 2002 nr 6, poz. 145). Niewątpliwie zdarzenie będące przedmiotem niniejszej sprawy - zgodnie z ustaleniami faktycznymi - pozostaje w normatywnym związku z pracą,

skoro doszło do niego w miejscu i czasie przeznaczonym na świadczenie pracy oraz w trakcie realizacji przez poszkodowanego obowiązków pracowniczych. Zgodnie z poglądami judykatury, związek z pracą nie ma charakteru absolutnego i może zostać zerwany, gdy pracownik w przeznaczonym na pracę czasie i miejscu wykonuje czynności tak bezpośrednio jak i pośrednio niezwiązane z realizacją jego obowiązków pracowniczych i czyni to dla celów prywatnych (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2013 r., III UZP 6/12, OSNP 2013 nr 13-14, poz. 158 oraz wyroki z dnia 7 sierpnia 1997 r., II UKN 245/97, OSNAPiUS 1998 nr 12, poz. 370; z dnia 23 kwietnia 1999 r., II UKN 605/98, OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 621; z dnia 11 sierpnia 1994 r., II PRN 1/94, OSNAPiUS 1995 nr 3, poz. 34, z dnia 20 czerwca 2011 r., I UK 335/10, LEX nr 1043982 i postanowienie z dnia 3 lutego 2014 r., I PK 245/13, LEX nr 1646082). Skoro powódka wykazała związek czasowo-miejscowy zdarzenia, jakiemu uległ jej mąż w trakcie pracy u pozwanej, to pracodawca musiałby wykazać, że ów związek z pracą został zerwany, czego jednak nie uczynił. Pozwana formułując istotne - w jej ocenie - zagadnienie prawne, w rzeczywistości kwestionuje zapadłe w sprawie rozstrzygnięcie, czyniąc to w oderwaniu od dokonanych przez Sądy obu instancji i wiążących dla Sądu Najwyższego ustaleń faktycznych.

Konkludując, wobec niewykazania istnienia powołanych przesłanek przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.